

כיצד נזהה שיר?

הגדרה למילה שיר מתוך מילון אבן שושן: זֶמֶר, נְגוּן.
כעת קראו את שני הקטעים שלפניכם, וקבעו מי מהם הוא שיר.

שְׁנַת לְמוֹדִים שׁוֹב חוֹזֵרֶת / גְּאֵלָה אֶלְמֹג

שְׁנַת לְמוֹדִים שׁוֹב חוֹזֵרֶת
הַכֵּל מְכַר וְאַחֲרָת,
לְאַתְמוֹל כְּבֵר קוֹרְאִים "הַשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה"
הַכֵּל חֲדָשׁ וְהַכֵּל כְּבֵר קָרָה.
חוֹזְרִים חֲזָרָה,
יִהְיֶה טוֹב? יִהְיֶה רָע?
הַרְגֵּשׁה מוֹזָרָה.

וְאֲנִי שֶׁגִּדְלַתִּי פְתָאוֹם בְּשָׁנָה,
מָה בִּי נִשְׁאַר וּמָה הַשְׁתַּנָּה?
מְרַגֵּשׁ כְּתַמִּיד וּבְכֹל זֹאת אַחַר
וּמִי הַשָּׁנָה תִּהְיֶה הַמּוֹרָה?
מָה קְבוּעַ מֵרֵאשׁ וּמָה נִתֵּן לְבַחֲרֶה?
שָׁנָה חֲדָשָׁה, כִּיצַד אֶסְתַּדֵּר?
עַל מָה אוֹ עַל מִי אֶצְטַרֵּךְ לוֹתֵר?
הַמוֹן שְׁאֵלוֹת צְצוֹת וּפּוֹרְחוֹת
וּמְשֻׁאָלוֹת לֹא פְחוֹת.
בֵּית הַסֵּפֶר מְלֶה בְּמִלּוֹן
אֵךְ אֶצְלִי בְּלֵב פְּרוֹשִׁים לָהּ מִלִּיּוֹן.

הקווקוו הוא תוספת למטרות למידה. שימו

האם הקטע הוא שיר?

נמקו את תשובתכם.

שְׁנֵת לְמוֹדִים שׁוֹב חוֹזְרֵת / צ. אקסל

בְּכָל תְּחִלַּת שָׁנָה יֵשׁ לִי אוֹתָהּ הַהֲרַגְשָׁה. הַכֵּל נִרְאָה מְכָר, וּבְכָל זֹאת קִצָּת אַחֲרֵת. יֵשׁ אוֹתָן הַתְּלַבְּטִיּוֹת בְּיַחַס לְמוֹרָה וּלְיֶלְדֵי הַכֶּתֶה. יֵשׁ לִי תְחוּשׁוֹת שֶׁל שְׂמֵחָה, אָבֵל גַּם קִצָּת שֶׁל פֶּחַד. הַפֶּחַד עוֹבֵר לִי כְּשֶׁאֲנִי פּוֹגֵשֶׁת שׁוֹב אֶת הַיְלָדִים וְאֶת הַמוֹרָה. אִזּוֹ זֶה לֹא נוֹרָא!

האם הקטע הוא שיר?

נמקו את תשובתכם.

משימות

1. העתיקו **חמש שאלות** המופיעות בשיר.
2. א. ציינו **שני רגשות** המופיעים בשיר.
ב. ציינו **שני רגשות** המופיעים בקטע.
3. א. מהי **משאלה**?
ב. האם מופיעות משאלות בשיר?
ג. כתבו **שתי משאלות** שהייתם מוסיפים לשיר.
4. א. העתיקו מהמילון את הפירוש של המילה "**בית ספר**".
ב. מה הפירוש שלכם למילה **בית ספר**?
התחילו את תשובתכם כך: בית הספר הוא בעיניי...
ג. כתבו **חמש שאלות** שעלו בראשכם בבוקר היום הראשון לשנת הלימודים.

מאפיינים של שיר

בכל שיר קיים שילוב בין התוכן לבין המבנה החיצוני והאמצעים הספרותיים (האמנותיים).

א. **מבנה חיצוני**: יש קשר בין המבנה החיצוני של השיר לבין תוכנו. לעתים השורות קצרות, לעתים הן ארוכות; לעתים השיר מחולק לבתים, ובכל בית יש מספר קבוע של שורות, ולעתים מספר השורות שונה. לסגנונות השונים יש חשיבות.

ב. **חריזה**: אחד המאפיינים של שירים הוא חרוזים. חרוזים הם מילים שנגמרות באותו הצליל או בצלילים דומים. כל שתי מילים המסתיימות בשתי אותיות זהות ובתנועה זהה, יוצרות חריזה. החריזה מעניקה לקורא צליל נעים לאוזן. לדוגמה, שורה 1 ושורה 2 מסתיימות בצליל **רת** (חוזרת, אחרת), שורות 3-7 מסתיימות בצליל **רה** (שעברה, קרה, רע, מוזרה).

ג. **אמצעי ספרותי (אמנותי)**: על-ידי האמצעים הספרותיים אפשר להביע רעיון.

דמיון: אפשר לזהות דימוי על-ידי המילה **כמו** או על-ידי האות **כ'**, הנצמדת למדומה. מהיר **כאילה**, אטי **כמו** צב.

לשון ציורית, מטפורה, השאלה: אנו משנים משמעות של מילה או של ביטוי ומרחיבים אותה בצורה ציורית למשמעות אחרת, ייחודית. לדוגמה, **הרים את האף** = התגאה (הוא לא ביצע בפועל הרמה של אף).

האנשה: אנו מייחסים תכונה או פעולה של בן אדם לצמח, לדומם או לבעל חיים. לדוגמה, **העץ לחש לי "תודה"**, **הכיסא התחנן** שאשב עליו.

חזרה: חוזרים על מילים או על שורש או על מבנה של משפט.

מלים נרדפות: מילים שיש להן משמעות דומה.

מלים מנגדות: מילים שיש להן משמעות הפוכה.

שאלות רטוריות: שאלות שהתשובה עליהן ידועה.

ד. **סימני פסוק**: לסימני השאלה ולסימני הקריאה יש משמעויות שונות. למשל, יש הבדל בין "לא?" לבין "לא!". ה"לא" הראשון הוא שאלה, והשני מציג עובדה.